

El Centre d'Estudis Jurídics presenta quatre recerques sobre violència de gènere i justícia

1- L'atenció a les víctimes de violència de gènere: un estudi de les variables rellevants per a la intervenció psicosocial

Autors: Anarbella Sánchez González; Sandra Subarroca i Bullich; Rosa M. Pérez Calvo

En la recerca es determina el perfil sociodemogràfic de les víctimes de violència de gènere que han passat per l'Oficina d'Atenció a la Víctima (OAV) de Lleida. També es compara el tipus de maltractament rebut i el temps que dura. Finalment s'analitzen la relació entre les mesures judicials, la intervenció psicosocial i les característiques de la víctima. Per fer-ho, han estudiat 515 víctimes de Lleida des de gener de 2004 fins a juny de 2006.

Perfil sociodemogràfic de les víctimes

- Dones entre 25 i 40 anys (60%).
- Nacionalitat espanyola (67,7%).
- Estudis primaris (77%).
- Treballen fora de la llar (62%).
- Mantenien relació permanent amb l'agressor en el moment de la denúncia (60%).
- Aquesta relació era de convivència amb parella (30%) o de matrimoni (30%).
- Més de la meitat tenen fills amb l'agressor (53%).
- És la primera vegada que denuncien (82%).

Tipus de maltractament

- Físic i psíquic (79,7%).
- No hi ha relació en el tipus de maltractament amb l'edat. Els dos tipus de maltractament es presenten conjuntament i s'infringeixen de forma simultània tingui l'edat que tingui la víctima.

Edat de la víctima i temps transcorregut entre el maltractament i la denúncia

- El 30,9% de les víctimes triguen menys d'un any a denunciar-lo des que va començar.

- El 22,3% de les víctimes triguen més de 5 anys a denunciar-lo des que va començar.
- Les víctimes més joves de 30 anys són les que triguen menys a denunciar el maltractament.
- Les víctimes menors de 30 anys gairebé doblen les majors de 30 anys en les denúncies fetes abans de l'any que fa que dura el maltractament (57,2% enfront del 35,2%).
- Les víctimes majors de 30 anys tripliquen les menors de 30 anys en les denúncies de maltractament quan han trigat més de 5 anys a fer-se (29,3% enfront del 8,4%).

Intervenció de la justícia

a) Mesures judicials

- De les mesures de protecció dictades pels jutjats, la majoria són ordres d'allunyament (75,4%).
- La resta són ordres de protecció (23,6%). Aquestes inclouen, a més de l'ordre d'allunyament, mesures de caire civil que regulen la nova organització familiar.
- No hi ha diferències quant al tipus de mesures judicials dictades en funció de l'edat de la víctima o el seu nivell d'estudis.
- Sí que hi ha relació pel que fa al tipus de mesures judicials dictades en funció de:

-Situació laboral: hi ha més ordres de protecció si les dones són mestresses de casa.

-Relació entre la víctima i l'agressor: es prenen més ordres de protecció amb les parelles de fet. En tota la resta de tipus de relacions (promès, expromès, exparella de fet, cònjuge, excònjuge, altres), es prenen més sovint les ordres d'allunyament.

-Fills amb l'agressor: Es prenen més mesures de protecció si hi ha fills en comú amb l'agressor, per la necessitat de regular la situació d'aquests fills després de l'allunyament de l'agressor del nucli familiar.

b) Intervenció psicosocial

§ Les intervencions psicosocials específiques més freqüents amb les víctimes són, per aquest ordre de prevalença:

1. Entrevista de contenció en situació de crisi (15,6%).
2. Gestió de tràmits judicials i penitenciaris (11,2%).
3. Derivació a serveis socials (9%).
4. Derivació a atenció psicològica (8,1%).
5. Altres (6,3%).
6. Acolliment en un recurs (3,3%).

7. Acompanyament a judici (3%).

- § **Crida l'atenció el baix percentatge d'acompanyaments a judici que es porten a terme (3%), tot i ser una funció específica de l'OAV. Això s'explica per l'elevat nombre de judicis ràpids que se celebren, de forma que en moltes ocasions, quan els tècnics contacten amb la víctima, ja s'ha celebrat el judici.**
- § **No s'aprecien diferències significatives en la intervenció psicosocial en funció de les variables estudiades.**
- § **En contra del que es podia esperar, les demandes d'intervenció psicosocial no estan relacionades directament amb el nivell de dependència econòmica de la víctima de l'agressor ni amb la necessitat de regular la situació familiar amb posterioritat a l'allunyament de l'agressor del nucli familiar.**

2- Criteris d'avaluació de la credibilitat en les denúncies de violència de gènere

Autors: Josep Ramon Juárez López, Anna Mateu Vidal i Eva Sala Berga

Es determinen diversos criteris VIG (violència de gènere) que cal tenir en compte en l'anàlisi del discurs de la víctima que denuncia violència domèstica per determinar si el relat és real o simulat. La recerca ha estat realitzada entre dones que han passat pels equips d'assessorament tècnic i atenció a la víctima (EATAV) de Girona i 14 dones que a l'estudi falsegen deliberadament una denúncia de violència domèstica. En cap dels casos els investigadors saben qui és qui i s'han de basar estrictament en els criteris diagnòstics que fan servir.

Els objectius de la recerca són:

- 1- Determinar criteris de credibilitat en les declaracions reals viscudes de les víctimes de violència de gènere.
- 2- Determinar criteris de falsabilitat en les declaracions falses-inventades de les víctimes de violència de gènere.
- 3- Elaborar una guia d'avaluació forense sobre les declaracions de les víctimes de violència de gènere que permeti determinar la credibilitat/falsabilitat del relat de les denúncies sobre violència de gènere.

1-Llista de criteris VIG per valorar la credibilitat de la denúncia

S'ha obtingut una llista de criteris per distingir la credibilitat de les denúncies presentades en funció de les seves declaracions:

FONAMENTS BÀSICS DEL RELAT	Percentatge declaracions vertaderes	Percentatge declaracions falses
1. Discontinuitat narrativa	83,3	42,8
CONCRECIÓ I VIVESA NARRATIVA		
2. Reproducció de converses	75,0	35,7
3. Detalls estranys	75,0	21,4
4. Por a les represàlies	91,6	42,8
5. Imposició i intimitat del secret	58,3	21,4
6. Indefensió	75,0	21,4
DETALLS ESPECÍFICS DE VIOLÈNCIA DE GÈNERE		
7. Ambivalència i ambigüitat vers l'agressor	83,3	28,5
8. Dualitat conducta domèstica/imatge social	66,6	28,5
9. Violència indirecta, suscitant por i terror	75,0	14,2
10. Evolució violència i progressió asimetria de poder	58,3	07,1
11. Control ampli masculí cognitiu-conductual	83,3	28,5
12. Descripció contextualitzada de microviolències	66,6	28,5
13. Estratègies de supervivència de la dona	83,3	21,4
14. Relat inhibit amb vergonya	75,0	21,4
INDICADORS MOTIVACIONALS DEL RELAT		
15. Correccions espontànies	58,3	21,4

- Aquests criteris tenen suficient evidència científica per afirmar que els relats de víctimes de violència de gènere que han viscut realment aquesta situació ofereixen un discurs qualitativament diferent, més ric i detallat, que les dones que han inventat o construït aquesta mena de relats. Els discursos deliberadament falsos no presenten els criteris basats en el patiment i la supervivència. Tenen poca concreció, són molt tòpics, fan generalitzacions i donen pocs detalls.
- Els sistemes de criteri de credibilitat estan construïts per confirmar la realitat d'una declaració. Pot haver-hi afectacions emocionals, contaminació, inducció, manca de record, etc, que buidïn les declaracions dels criteris de credibilitat trobats, però no es podrà afirmar que la baixa qualitat declarativa sigui producte d'uns fets que no han passat. Es podrà validar o no la declaració, però no es pot fer el mateix amb la persona.
- No s'han trobat criteris de falsabilitat. És a dir, no hi ha preguntes o ítems que permetin identificar clarament les declaracions falses.

3- Predicció de violència contra les dones: adaptació de la SARA (Avaluació del risc de violència de parella)

Autors: Sandra López, Antonio Andrés Pueyo

En aquesta recerca es porta a terme la validació d'un instrument d'avaluació del risc de reincidència en delictes relacionats amb la violència contra les dones. Aquest instrument, conegut com SARA (Spouse Assault Risk Assessment), és un instrument mixt entre els procediments clínics i els d'actuació per a la predicció i valoració de nous comportaments violents. L'instrument s'ha aplicat a 102 parelles que han passat pels equips d'assessorament tècnic (EAT) penal de Barcelona arran d'alguna denúncia de violència domèstica. Per fer-ho, han estudiat 102 parelles que han presentat denúncia de violència domèstica, estudiant tant l'agressor com la víctima i veient si després hi ha reincidència. Total: 204 persones.

- Els resultats obtinguts mostren que la violència contra les dones és crònica i repetitiva ja que un 73,5% de les víctimes afirma haver estat agredida físicament amb anterioritat a la denúncia interposada. Si s'analitza el maltractament psicològic, el percentatge augmenta fins a un 85,3 %. Alhora, s'ha comprovat que un 44 % de les dones agredides de la mostra no varen separar-se de les seves parelles després de la denúncia i la mitjana d'anys de convivència de totes les parelles de la mostra ha estat de 13,7 anys.

Factors de risc dels agressors

- Dificultats d'aprenentatge.
- Trastorns de conducta en la infància.
- Ira, hostilitat o irritabilitat, inestabilitat emocional.
- Agressions anteriors a altres persones.
- Altres antecedents delictius.
- Minimització extrema o negació de la violència, amb un increment de la freqüència o gravetat de les agressions.

Factors de vulnerabilitat de les víctimes

- Elevada presència de trastorns afectius.
- Presència d'un trastorn per estrès posttraumàtic i sentiments de por i ansietat.
- Agressions anteriors per altres parelles.

La reincidència en la violència de parella

- Del total dels agressors, un 60 % han estat reincidents en el període de postvaloració davant del 37,4% que suposa l'índex de reincidència general a Catalunya.
 - Pel que fa als resultats obtinguts de la puntuació final de la SARA, es pot concloure que aquest instrument classifica bé el 85% dels reincidents i el 72% dels no-reincidents.
-

4- L'impacte penal i penitenciari de la violència de gènere a Catalunya: Una mirada a l'aplicació de la LO 1/2004

Autors: Associació Institut Genus

La Llei orgànica 1/2004 ha estat un instrument legislatiu que no ha passat desapercebut i que socialment ha tingut i té molt d'impacte: la reacció que ha tingut en el sistema penal ha estat el seu pilar bàsic d'aplicació. La finalitat d'aquesta recerca és la de dimensionar una realitat a Catalunya, constituir un espai de diagnosi conjunta entre operadors i afectats i fer una primera aproximació a les necessitats més urgents en matèria de violència de gènere. Entre les conclusions que es plantegen en aquesta recerca destaquen:

- A- **Les dades:** A Catalunya hi ha un dèficit en els sistemes d'informació de dades quantitatives relatives a l'impacte de la violència de gènere en el sistema penal i penitenciari: la distribució de dades entre els diversos nivells d'administració no afavoreix l'ordenació i sistematització de dades. Per això, la creació d'un Registre centralitzat de dades és urgent i necessari.
- B- **Dotació de recursos:** És imprescindible la creació de més jutjats especialitzats en violència de gènere a Catalunya, amb equips de diagnòstic interdisciplinaris adscrits a aquests.
- C- **La denúncia:** L'actuació judicial requereix un aprofundiment previ del cas, amb l'exploració del denunciador i el denunciat així com la diagnosi del risc.
- D- **Formació permanent especialitzada:** La preparació específica dels professionals implicats en el tractament de la violència de gènere des de diferents perspectives és un repte encara no aconseguit.

- E- Coordinació i actuació Integral:** La coordinació dels diferents professionals és una altra assignatura pendent: Plans de col·laboració que impliquin les diferents administracions sanitàries, de justícia i forces i cossos de seguretat; Protocols d'actuació de les diferents administracions i pautes uniformes d'actuació sanitària.
- F- Mediació civil i penal:** La Llei 1/2004, no estableix la possibilitat d'establir programes de mediació judicialitzada penal i civil especialitzada en violència de gènere vetant així la possibilitat d'una actuació més efectiva cap a la víctima, en primer lloc, i respecte de la finalitat de prevenció especial amb l'agressor, en segon lloc.
- G- Programes de tractament als agressors:** Els condemnats a mesures penals, siguin alternatives o privatives de llibertat, han de seguir un tractament i formació terapèutica que impliqui una garantia de la seva reinserció. Tenint en compte l'alt grau de victimització vers el sistema que presenten els agressors, cal emfatitzar en els aspectes de responsabilització individual.
- H- Creació d'un sistema d'informació permanent quantitatiu i qualitatiu:** Caldria crear un "Observatori de violència de gènere i familiar" de caire permanent, integrat per les diverses administracions i operadors. Mitjançant l'anàlisi anual de les dades recollides, es tindrien elements de comparació i contrast que, amb el temps, farien viable el reconeixement de tendències, la planificació de noves polítiques i intervencions i, alhora, la possibilitat de contrastar-les.

Barcelona, 17 de maig de 2007
